

DOI: 10.17986/blm.1598

Adli Tıp Bülteni 2023;28(1):80-85

Randevu Tecavüzü, Tecavüz Mitleri ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Üzerine Bir Derleme

A Reriew on Date Rape, Rape Myts and Perception of Gender

© Şahide Güliz Kolburan

İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

ÖZ

Randevu tecavüzü, tecavüzcü ile mağdurun bir kişisel ya da sosyal ilişki içinde bulunduğu koşullarda gerçekleşen cinsel saldırıyı tanımlayan bir terimdir. Kavramın koşulları içinde fail ve mağdurun önceden tanışıyor olması veya sürüp giden bir ilişkilerinin olması, cinsel saldırı suçunu bağlamından kopartarak mağduru suçlamaya yönelik söylemlere dönüşmektedir. Tam da bu noktada saldırganı neredeyse aklayıcı söylemler, suç oluşturan bu davranışa toplumsal gerekçeler üretme işlevi görmektedir. Tecavüz asla kurbanın suçu değildir. Tecavüz mitleri ve toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkisi bilinen bu bakış açısı adalet, bireysel haklar ve toplumsal duruş açısından önemlidir. Randevu tecavüzü mağdurları sosyal destek ve yardım arayışından mahrum kaldıkları gibi; haklarını arama ve yasal süreçlere başvurma yolunu da tercih etmemektedirler. Tecavüz mitlerinin toplumsal kabulü oranında, mağdurlar yaşadıkları utancı içselleştirerek kendilerini suçlayan bir mekanizma geliştirmekte, bu nedenle hem travmanın şiddeti artmakta hem de travma onarım süreci zarar görmektedir. Travmadan etkilenme şiddeti mağdurun yaşadığı sosyal çevrede bu davranışa verilen tepki ile yakından ilgilidir. Bu derleme çalışmasında “Randevu Tecavüzü” kavramı, literatür bağlamında, açıklanmaya çalışılmış ve toplumsal cinsiyet rolleri ile tecavüz mitleri açısından değerlendirilmiştir. Randevu tecavüzü kavramını ikincil mağduriyetler açısından değerlendirmektedir. Bu çalışmada ayrıca kendini koruyamaz veya çeşitli nedenlerle rızasını ifade edemez durumdaki mağdurların yaşadıkları mağduriyete ilave olarak, toplumsal cinsiyet rolleri ve tecavüz mitleri ile, karşılaştıkları ikincil mağduriyet kavramı da ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Randevu tecavüzü, tecavüz mitleri, toplumsal cinsiyet, cinsel saldırı

ABSTRACT

Date rape is a term that describes sexual assault occurring when the rapist and the victim are in a personal or social relationship. Within this concept, the fact that the perpetrator and the victim have met before or have an ongoing relationship takes the crime of sexual assault out of its context and turns it into discourses aimed at blaming the victim. Such discourses, which almost acquit the aggressor, function to produce social justifications for criminal behavior. Rape is never victim's fault. This perspective, which is known to be related to rape myths and gender roles, is important in terms of justice, individual rights, and social perspective. Victims of date rape are deprived of seeking social support and social help; they also do not prefer to seek their rights and application to legal processes. In proportion of social acceptance of rape myths, victims internalize the shame about their experience and develop a mechanism that blames themselves, so both the severity of trauma increases and the trauma repair process suffers. The severity of the trauma is closely related to the reaction which is given to this behavior in the social environment where the victim lives. In this review study, the concept of “Date Rape” is explained in the context of the literature and is evaluated in terms of gender roles and rape myths. The aim of this study is to evaluate the concept of date rape in terms of secondary victimization.

Keywords: Date rape, rape myths, gender, sexual assault

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Şahide Güliz Kolburan, İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-posta: sahidegulizkolburan@aydin.edu.tr
ORCID ID: orcid.org/0000-0002-7403-6933

Geliş tarihi/Received: 15.11.2021
Kabul tarihi/Accepted: 16.03.2022

GİRİŞ

Dünya Cinsel Sağlık Birliği, Cinsel Haklarla İlgili Deklarasyonu'nda cinsel hakları bütün insanlar için özgürlük, insanlık onuru ve eşitlik gibi temel haklara dayalı evrensel insan hakları olarak tanımlamış ve bu bağlamda cinsel otonomi, cinsel bütünlük ve beden güvenliği hakkından söz etmiştir: “Bu hak bireyin kendi cinsel yaşamı hakkında, kendi kişisel ve sosyal etiği çerçevesinde özerk kararlar alma gücünü içerir. Bu hak aynı zamanda işkence, yaralama ve her çeşit şiddetten arınmış olarak kendi bedenimizi kontrol etmemize ve zevk almamıza olanak tanır” (1).

Cinsel saldırı mağdurun rızası dışında cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesidir (2). Maddeyle kolaylaştırılmış cinsel saldırı, uyuşturucu ve/veya alkol etkisi altındaki mağdurlarda meydana gelen bilinç kaybı ve direnç gösterememe sonucu istemsiz olarak maruz kaldıkları cinsel saldırı suçu olarak tanımlanmıştır (3). Tecavüz mitleri ve toplumsal cinsiyet algısı etkisiyle tecavüz mağduru kadınların yeterli sosyal desteği alamadığı toplumlarda; daha fazla psikolojik bozukluk, işlev kaybı ve kriz durumuyla baş etmede zorluklar yaşadığı görülmektedir (4). Mağdurun, mağdur olduğu için suçlu (!) sayıldığı, gerçeği yansıtmayan tecavüz mitleri nedeniyle çoğu kez gizli kalan, zaman zaman da mağduru intihara kadar sürükleyen ciddi ve baş edilemeyen travmalar ne yazık ki günümüzde çokça haber konusu olmaktadır. Bu çalışmada kendini koruyamaz veya çeşitli nedenlerle rızasını ifade edemez durumdaki mağdurların söz konusu olduğu, randevu tecavüzü kavramı altında yüz yüze kaldıkları mağduriyete ilave olarak, toplumsal cinsiyet rolleri ve tecavüz mitleri ile karşılaştıkları ikincil mağduriyet kavramları ele alınacaktır.

Randevu Tecavüzü (Date Rape)

Randevu tecavüzü, mağdur ve suçlunun kişisel-sosyal ilişki içinde olduğu bir cinsel saldırı türü olarak tanımlanır. Randevu tecavüzünün özellikleri; çoğu zaman mağdurun kadın olması, faili tanınması ve tecavüzün taraflar arasındaki gerçek veya potansiyel bir romantik ilişki bağlamında gerçekleşmesidir. Randevu tecavüzü, nadiren fiziksel yaralanmayı veya açık fiziksel yaralanma tehdidi içermesine rağmen, burada mağdurun savunmasını aşmak için uyuşturucu veya aşırı alkol kullanımını gerektirebilen ve rıza dışı cinsel ilişki söz konusudur (5).

Fail, mağduru kendi iradesi dışında seks yapmaya zorlamak için fiziksel veya psikolojik sindirme kullanabilir ya da fail, alkol veya başka bir madde ile mağduru etkisiz hale getirdiğinden mağdurun rızası söz konusu olamaz (6). Avusturalya Kriminoloji Enstitüsü 2000 yılında randevu tecavüzünü tanımlarken saldırganın, ilk buluşmadan devam eden ilişkiye kadar bir yelpaze içinde, mağdurla kişisel-sosyal bir ilişki içinde olduğundan söz etmiştir. Aynı çalışmada randevu tecavüzünde

kurbanın kafa karışıklığına dikkat çekilmiş ve travmatik bir olay olarak algılanan bu zorlayıcı cinsellik “kolay tecavüz” olarak tanımlanmış ve Avusturalya literatüründe “ilişki tecavüzü” olarak da anıldığı ifade edilmiştir (7).

Ergenler ve genç yetişkinlerin cinsel saldırı mağduru olma olasılığı diğer tüm yaş gruplarındaki kadınlara göre dört kat daha fazladır. Olguların büyük çoğunluğunda fail, mağdurun bir tanıdığıdır. Randevu tecavüzü, romantik bir ilişki içinde olan iki kişi arasında rıza dışı cinsel ilişkinin gerçekleştiği, tanıdık tecavüzünün bir alt kümesidir (8). Rickert ve Wieman (8), yaptıkları bir çalışmada randevu veya tanıdık tecavüzünün yaygınlığını, üniversite çağındaki kadınlar için %13-27 arasında, ergenlerde ise %20-68 arasında değişen oranlarda saptamışlardır. Flört ilişkilerindeki istismar edici yaşantılar, ergenlik döneminde olumlu bir benlik kavramı sürekliliğini ve bütünlük beden imajı gelişimi de dahil olmak üzere normal gelişim süreçlerini olumsuz etkileyen deneyimler olmaktadır. Ayrıca bu tür deneyimler yaşayan kız ve erkek ergenlerin, bu tür deneyimi olmayanlarla karşılaştırıldığında, tekrar mağduriyet yaşama olasılıklarının da yüksek olduğundan söz edilmiştir (9). Randevu tecavüzü, nadiren fiziksel yaralanmayı veya açık bir fiziksel yaralanma tehdidini içeren, ancak mağdurun savunmasını ortadan kaldırmak için uyuşturucu veya aşırı alkol kullanımını gerektirebilen, rıza dışı cinsel ilişkidir. Sorun şudur ki; her zaman fiziksel yaralanmayı içermediğinden ve fiziksel yaralanma, genellikle rıza dışı olduğunun tek kriteri olduğundan, gerçekten cinsel saldırı olan davranış, genellikle baştan çıkarma ile karıştırılır (10).

Rıza dışı olmanın önemli kriterlerinden birisi de fiziksel bulguların varlığıdır ancak randevu tecavüzünde bu bulguların yokluğu cinsel saldırı ile ilgili yasaların uygulanmasında, yeterli delil bulunması konusunda sorun olabilmektedir. Aynı zamanda bu tür bir saldırıyı tanımlamak, ölçmek ve değerlendirmek de güçtür. Randevu tecavüzü, alkol veya bellek üzerinde olumsuz etkisi olan ilaçların kullanımını da içerebildiğinden; gerçekte ne yaşandığı, saldırganla ilişkin ayrıntılar veya suçla ilgili ayrıntılara ulaşılamayabilir. Bu noktada kadınları dezavantajlı konuma yerleştiren tecavüz mitleri, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ve damgalanmaya ilişkin korku da bu tür tecavüzlerin değerlendirilmesinde önemli dezavantajlar oluşturmaktadır. Bu tür ilaçların ve maddelerin saptanabilmesi için analizlerin çok kısa sürede yapılması gerekmektedir (3). Tecavüz genellikle istemeyen veya rıza gösteremeyen bir kişiyle cinsel ilişkiye girmek olarak tanımlanır. Rıza, birisinin zorlanmadan kendi seçimini kabul etmesidir. Randevu tecavüzü asla kurbanın suçu değildir, ancak birçok kurban kendini suçlu veya utanmış hisseder. Bu suçluluk, tıbbi yardım arayışını veya psikolojik desteğe ulaşmalarını engelleyebilir. Mağdurun sessiz kalması ve davranışa direnememesi gibi nedenler rızanın bulunduğu sonucunu göstermez, başka bir deyişle söz konusu rıza hile, cebir, tehdit gibi yollar kullanılarak elde edilmiş ise geçerli bir

rızadan söz edilemez (11). Tecavüzcü, tecavüzden sorumlu tek kişidir.

Alkol ve İlaç Etkisi

İlk akla gelen ve en sık karşılaşılan randevu tecavüzü ilacı alkoldür: diğer yan etkileriyle birlikte, engellemeleri azaltır, yargıyı bozar ve sonuçta irade ve rızayı engeller. Aynı zamanda, alkol genellikle iradesi dışında verilmeyi gerektirmeyen bir maddedir. Mağdurlar kendi özgür iradeleriyle aşırı alkol tüketebilirler (12). Randevu sürecinde alkol kullanımı, davranışların cinsel davetler olarak yanlış yorumlanmasına, baş etme tepkilerinin azalmasına ve kadının olası bir saldırıyı önleyememesine neden olabilmektedir (8). Alkol bireyin davranışlarını etkilediği gibi, yargı, kontrol bellek ve bilinçte kayıplar ile rıza gösterme yeteneğinde karmaşaya neden olabilmektedir. Alkole birlikte kullanılan diğer psikotrop maddeler depresan etkiyi artırarak, mağduru etkisiz hale getirebilmektedir (3). 2009 yılında yapılan bir çalışmada, her beş cinsel saldırının bir tanesinin ilaç etkisiyle gerçekleştirildiğinden söz edilmektedir (13). Uyuşturucular yoluyla kolaylaştırılmış cinsel saldırı suçlarında en sık kullanılan maddeler olarak; hipnotikler, benzodiazepinler, sedatif ilaçlar, kannabis, skopolamin, etanol, ekstazi, gibi maddelere ek olarak, etanol ile bu madde ve ilaçların karışımı da bildirilmiştir (3). Mağdurlar bu maddeleri iradesi dışında almış olabileceği gibi, irade ile alınması sonrasında da cinsel saldırıya maruz kalmış olabilir.

Bir kişinin bilincini, kendini savunmayı veya sağlam karar vermeyi zorlaştıracak şekilde değiştiren herhangi bir ilaç bir randevu tecavüzü ilacı olabilir. Bu maddeler mağdurda bilinç kaybına neden olabildiği gibi, konfüzyon, saldırganlık karşı koyamama, düşünce ve karar verme becerisinde zayıflama, bellek sorunları ve bazen de seks aktivitesine katılarak ve saldırının bir parçası haline gelebilme gibi etkiler gösterebilmektedirler (3). Uyuşturucu ve/veya alkol etkisi altındaki mağdurlarda meydana gelen bilinç kaybı ve direnç gösterememe sonucu istemsiz olarak maruz kalınan cinsel saldırı suçları için, “maddeyle kolaylaştırılmış cinsel saldırı” ifadesi kullanılmaktadır (14). Benzodiazepinler, ketamin, barbitüratlar, antidepresanlar, kokain ve amfetamin gibi stimülanların sık olarak sayılabileceği bu maddeler (15) farklı etkileri nedeniyle, karşı koyma ve saldırıya direnme, bazen de konfüzyon nedeniyle mağduru, saldırının bir parçası haline getirebilmektedir.

“TCK Mad-34/1: Geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez” hükmü getirmiştir. Ancak kişinin iradesiyle aldığı alkol ve madde için bu madde geçerli değildir. Bu madde cezai sorumluluğun saptanması açısından belirleyicidir ancak, mağdurun iradesi ile kullandığı ve sonunda istenmeyen sonucun (tecavüz) oluştuğu durumlarda,

mağdurun içinde bulunduğu koşullar veya kolaylaştırıcı maddeler nedeniyle, rıza göstermiş olması durumunda geçerli bir rızadan söz edilemeyecektir ve eyleme direnç göstermesi de beklenmeyecektir. Mağdurun rızası ile alkol veya madde kullanması durumunda ise, davranışlarından sorumlu tutulması ve rızası konusunda, mağdurun öngöremediği veya istemediği sonuca karşı koyamaması söz konusu olmaktadır.

Saldırganın ve mağdurun direnci nasıl algıladığı, fail ile mağdur arasındaki fiziksel güç farklılıkları, olayın gerçekleştiği koşullar cinsel saldırıya karşı koymak için fiziksel direnç gösterilmesini mümkün kılmayabilir. Olayın koşulları dikkate alınarak, rızanın olmadığını söyle ve hareketlerle belirtmenin yeterli olacağı unutulmamalıdır. “Örneğin; evinde çocukları uyurken böyle bir cinsel saldırıya maruz kalan kadının bu eyleme rıza göstermediğini açıkça belirttikten sonra çocuklarının bu olaya şahit olacağı endişesiyle ayrıca faille fiziki bir mücadeleye girmediği için eyleme rıza gösterdiği sonucuna varılamaz ve bu durumda ayrıca bedensel bir direnç göstermesi beklenemez” (16).

Toplumsal Cinsiyet Roller

Toplumsal cinsiyet kavramı, kadın ve erkek olma kategorilerini belirleyen davranış, tutum ve rolleri ifade etmektedir. Bu kategoriler toplumsal olarak oluşturuldukları için evrensel tanımlarla açıklanamayıp, ancak toplumsal değişim süreci içinde değerlendirilebilir (17). Toplumsal cinsiyet kavramı her iki cinsiyetin fizyolojik ve anatomik farklılıklarıyla değil, kültürel ve toplumsal olarak kabul gören farklılıklarla ilgilenir.

Pek çok toplumda tecavüzün ciddiyetini fail ile mağdur arasındaki ilişkiye göre derecelendirme algısı bulunmaktadır. Saldırının bir yabancı tarafından yapılması, mağdurun tanıdığı birisi tarafından saldırıya uğramasından daha fazla “gerçek bir tecavüz”, “gerçek bir travma” olarak görülmektedir. Bu kültürel anlayış nedeniyle, fail-mağdur ilişkisinin doğası gereği, özellikle daha önce veya şu anda cinsel ilişkiye girmiş olanlar için, flört tecavüzlerinin çoğunu, yabancı tecavüzlerinden daha az ciddi olarak kabul edilmeye eğilimli bir yaygın görüş bulunmaktadır (18). “Randevu tecavüzü” literatürde, kurbanla romantik veya potansiyel olarak romantik bir ilişki içinde olan bir kişi tarafından gerçekleştirilen cinsel saldırıya atıfta bulunmak için kullanılan bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu özel durum, tecavüzcülerin genellikle mağdurun rızası olduğunu iddia ederek, saldırının sorumluluğunu kendinden uzaklaştırıp başka yöne çevirebilmesine zemin hazırlamaktadır.

Tecavüz Mitleri (Rape Myths)

Tecavüz mitleri tecavüzcü ve mağdur ile ilgili olarak; tecavüze ilişkin tutumlar ve kültürel inançlardan kaynaklanan kalıplaşmış ve hatalı inançları ifade eder (19). Tecavüz mitleri, toplumsal cinsiyet algısı gibi nedenlerle mağdurun kıyafeti, randevuya rızası ile gitmiş olması... gibi etkenler mağdurun rızasının önyargılı bir şekilde göz ardı edilmesine

neden olabilmektedir. İkili ilişkilerde cinsel zorlamanın normalleştirilmesi, randevu tecavüzünün tanınmasındaki ciddi sorunlardan biridir. Tecavüze yönelik kültürel mitlerin kabulü, tecavüzün etkisizleştirilmesine ve mağdurun damgalanmasına hizmet ederler. Bunlardan biri tecavüz mağdurunu damgalayan mitler (alkol almasaydı, açık saçık kıyafetiyle tecavüze davetiye çıkartmış...), diğeri ise tecavüzcüyle ilişkili (erkek kendini tutamaz...) mitlerdir (19).

Failin tanıdık bir kişi olduğu tecavüz olgularında mağdura yüklenen sorumluluk, yabancı bir saldırgan tarafından gerçekleştirilen tecavüze uğrayanlara oranla, daha fazla olmaktadır. Saldırganın önceden tanınması durumunda mağdurun daha fazla suçlandığı ve yaşanan saldırıdan daha az travmatize oldukları varsayımı gibi hatalı bir inanış bulunmaktadır. Örneğin; bir kadın eşi tarafından cinsel ilişkiye zorlandığında, yabancı bir kişinin cinsel saldırısına maruz kalmaya oranla daha az travmatize olabileceği düşünülmektedir. Oysa ki; literatürde tanıdık tecavüzüne maruz kalan kişilerin de yabancı tecavüzcüler tarafından saldırıya uğrayanlar kadar travmatize olduklarını gösteren pek çok çalışma vardır (20,21). Gölge ve ark.'nın (21), yaptıkları çalışmada; flört tecavüzü hem kadın hem de erkek katılımcılar tarafından yabancı tecavüzüne oranla daha az ciddi olarak yorumlanmış, flört tecavüzü mağduruna olaydan dolayı daha fazla sorumluluk yüklendiği saptanmıştır.

Yancı ve Polat (22), cinsel şiddete maruz kalan kadınların suçlanması ile ilgili etkenleri yordayan faktörleri araştırdıkları çalışmada; toplumsal cinsiyet rolleri ve tecavüz mitlerine odaklanmışlardır. Çalışmada, mağdurun zanlıyı tanıdığı durumlarda, katılımcıların olayın rastlantısal oluşu hakkındaki düşüncelerinin anlamlı olarak etkilendiği ifade edilmiştir. Aynı araştırma sonuçlarına bakıldığında; katılımcıların eril özellikleri arttıkça tecavüz mitlerine olan inançlarının da arttığı, erkeklerin kadınlara göre tecavüz mitlerini daha yüksek oranda kabul ettikleri görülmüş, yine erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre mağduru anlamlı düzeyde, daha fazla dikkatsizlik, tahrik edicilikle suçladıkları ve mağduru sorumlu tuttıkları saptanmıştır Aynı çalışmada, saldırganın tanıdık birisi olduğu durumlarda kadınların daha fazla suçlanması, pek çok tecavüz olgusunda mağdurun kendisini ispatlamak zorunda kalmasına, tecavüzün meşru olarak algılanmasına ve failin sorumluluğunun azalmasına sebep olabileceği ifade edilmiştir. Geçmişten tanınan birisinin tecavüzüne maruz kalan bir kadına, "daha özenli ve dikkatli davranması gerektiği" gibi bazı sorumluluklar yüklenerek, olayı öngörebilmiş olması beklenmekte, saldırının büyük bir kısmından sorumlu tutulduğu görülmektedir (22).

Alkol veya madde etkisiyle erkek arkadaşıyla cinsel yakınlaşma başladıktan sonra, kadın teması sonlandırmak isteyebilir. Fail, onunla cinsel ilişkiye girmeye devam ederken, mağdur ilişkiye devam etmek istememesine rağmen; zorlama, güç veya şiddetle karşılaşarak karşı koyamaz duruma gelebilir. Bu noktada alkol

veya madde kullanımı söz konusu ise, bu maddenin mağdurun rızası ile alınmış olması hukuksal açıdan bir dezavantaj sayılmakla birlikte, failin nihai niyetinin öngörülemediği olabileceği koşullar dikkate alınarak, değerlendirilmelidir.

TARTIŞMA

Randevu tecavüzünün tanıdık veya ilişki içinde bulunulan birisi tarafından gerçekleştirilmesi durumunda toplumsal algı mağdura dönmekte, mağdurun rızasının varlığı göz ardı edilerek, failin cinsel saldırı davranışı için mağduru sorumlu tutan toplumsal mitler devreye girmektedir. Oysa ki, mağduriyet rıza ile yakından ilişkili bir kavramdır. Randevu tecavüzü gibi bir konu tartışılırken, rıza kavramı ayrı bir önem taşımaktadır. Mağdurun sessiz kalması ve eyleme direnmemesi gibi nedenler rızası olduğu sonucuna götürmez. Mağdurun korkutulmuş, sindirilmiş veya karşı koyamayacak duruma getirilmiş olduğu durumların değerlendirilmesi gerekir.

Rızanın oluşması için gerekli koşullar:

- Rıza gösterecek kişi, rıza gösterdiği davranışın, doğuracağı sonuçları anlayabilecek ve öngörebilecek durumda olmalıdır.

- Geçerli bir rızadan söz edebilmek için ayrıca kişinin rıza iradesini dış dünyaya ortaya koyabilecek, kendisini ifade edebilecek yetenekte olması gerekir. Bu noktada bilinç kavramı devreye girmektedir (11). Cinsel suç sanıklarının çoğunluğunun, mağdurun da bu fiile rıza gösterdiği şeklinde savunmada bulunduğu hareketle; mağdurun rızası, suçun oluşup oluşmadığının saptanmasında büyük önem taşır. Fiil icra edilirken içinde bulunan durum, failin mağdura karşı güç üstünlüğü, olayın geçtiği zaman ile yer ve çevresel etkiler mağdurun direnç göstermesini engellemiş olabilir. Bu tip durumların ayırt edilerek, direnç göstermemenin rızanın bulunduğu şeklinde yorumlanamayacağı kabul edilmiştir (24). Mağdurun gerçek iradesini ifade etmek üzere "hayır" demesinin, rızasının olmadığını göstermesi bakımından yeterli görülmesi gerektiği, hayır dedikten sonra fiile direnç göstermemesinin "evet" anlamına gelmeyeceği ifade edilmektedir (16).

Madde ile kolaylaştırılmış cinsel saldırı faileri ile ilgili yapılan bir çalışmada, bu failerin yaptıkları davranışın suç olduğunu bildikleri ancak bu davranışı kendi etik değerleri açısından yanlış bulmadıklarından söz edilmektedir (25). Tecavüz mitlerinin kabulünün yüksek olduğu toplumlarda, cinsel saldırı mağduruna sorumluluk yükleme ve suçlama isteği de daha fazla olmaktadır (26). Erkek egemen kültürlerde kadına yönelik algıların, "kontrol ve hakimiyet" hakkını da beraberinde getirdiği göz önüne alındığında, toplumsal cinsiyet algısı ve tecavüze ilişkin mitlerin etkisi açıktır.

Wiehe ve Richards (26), tarafından tanıdık tecavüzüne uğrayan mağdurlarla yapılan bir çalışmada olayı sadece çok yakın bir sırdaşı ile paylaşanların oranı yüzde 97 iken, polise haber veren kadınların oranı yüzde 28 ile çok daha düşük olarak bulunmuştur. Tanıdık tecavüzlerinin gizli kalma

oranları çeşitli nedenlerle daha yüksektir. Koss and Dinero (27), tanıdık tecavüzüne uğrayanların sadece yüzde ikisinin bu yaşantıyı polise bildirdiğini ifade etmektedir. Gizli kalma sıklığını açıklayan önemli etkenlerden biri, saldırı ile ilgili olarak, mağdurun kendini suçlaması olmaktadır. Yaşantı tecavüz olarak algılsa bile, “cinsel saldırıyı öngörememe” den kaynaklanan suçluluk duygusu devam etmektedir. Bu suçluluk duyguları genellikle aile ve çevre tarafından, doğrudan veya dolaylı olarak pekiştirilir. Mağdurun randevu sırasında alkol almasının sorgulanması veya saldırganın evine ya da randevuya gitmesi, kışkırtıcı davranışlarda bulunduğu dair suçlamalar ile suçluluk duyguları daha da pekiştirilir. Mağdurun desteğine güvendiği insanlar, kurbanı örtük bir dille suçlamaktan, bunu ima etmekten kaçınmazlar. Tecavüz mitlerinden de destek alan bu tür yaklaşımlarla adeta saldırgan aklanarak, mağdur suçluya dönüşür. Adli raporlamayı engelleyen bir diğer faktör de yetkililerin olaya yaklaşımı konusunda duyulan kaygılardır. Kurban; utanma, korku, inkar, adalet mekanizmasına güvensizlik gibi ek travmalardan dolayı olay gerçekleşikten birkaç gün sonra yasal yollara başvurup, şikayette bulunabilmektedir (15). Mağdurun tekrar suçlanacağına dair korkusu, sorgulama sürecine de yansıyor, bildirim konusunda mağduru engellemektedir. Adli bildirim oranlarındaki düşüklüğün etkenlerinden birisi de tıbbi muayenelerin travmayı yeniden hatırlatmasından kaçınma ve kolluk güçlerinin soruları ile karşılaşmamak isteğidir.

Randevu tecavüzü mağdurlarının tecavüz mitleri ve toplumsal ön kabuller nedeni ile yaşadıkları ikincil travmanın adalet sistemi içinde de yaşamamaları önemlidir. Tanıdık olan bu tecavüzcülerin iyi hal ve/veya hafifletici nedenler ile azaltılmış cezalar almaları da bu konuda dikkate alınması gereken bir diğer husustur (28).

SONUÇ

Randevu tecavüzü, cinsel saldırı, cinsel taciz tanımları konusunda net bir fikir birliği sağlanırsa yapılacak araştırmalarda yön çizmek daha kolay olacaktır. Randevu tecavüzü olgularında, mağdura sorumluluk yüklenmesi, sosyal destekten yoksun kalma gibi olumsuzluklar bu suçların gizli kalmasına neden olabileceği gibi, mağdur için olay sonrasında yaşanan ikincil mağduriyetlerin de kaynağını oluşturmaktadır. Bu noktada önemli konu, cinsel saldırı mağdurlarının adalet sistemi içinde de ikincil örselenmelerinin önüne geçmektir. Adli mekanizma içinde görev yapanların mağdurla görüşme teknikleri konusunda eğitim almaları temel çözüm gibi gözükmeyle birlikte, bu görüşmelerin bu konuda eğitim almış meslek uzmanları eşliğinde gerçekleştirilmesi esastır. Özellikle cinsel saldırı mağduru ile görüşme teknikleri bağlamında görüşmeyi yapacak kişinin içten, tarafsız ve doğal bir tutum sergilemesi önemlidir. Yargılayıcı, yönlendirici ve kapalı uçlu sorular bu anlamda tercih edilmemelidir. İşlenen suç ile

ilgisi olmayan ve mağdurun özel hayatına yönelik sorulardan kaçınmak gerekir. Bir saldırı suçunda odak noktasının failden mağdura kaymasına zemin hazırlayan tecavüz mitleri ve toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili çalışmalara toplumsal düzeyde ağırlık vermek önemli olacaktır.

ETİK

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma derleme niteliğinde bir makale olduğu için etik kurul onayına ihtiyaç bulunmamakta olup Helsinki Bildirgesi'ne kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

Danışman Değerlendirmesi: Dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar tarafından finansal destek almadığı bildirilmiştir.

KAYNAKLAR

1. Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD) [Internet]. WAS Dünya Sağlık Birliğinin Cinsel Haklarla İlgili Deklarasyonu, (cited: 02.10.2021). Available from: <https://www.cetad.org.tr/menu/17/cinsel-haklar-bildirgesi>
2. Yenerer Çakmut Ö. Kavramsal olarak kadına karşı şiddet/cinsel şiddet ve Türk Ceza Hukuku'nda cinsel saldırı suçunun genel değerlendirmesi, Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi, 2018;2(1):49-54 <https://doi.org/10.26695/mukatcad.2018.16>
3. Mutlu E, Aşıcıoğlu F. Uyuzturucu madde etkisi altındaki mağdurların uğradığı cinsel saldırılar: olgu serisi, Osmangazi Tıp Dergisi, 2019;41(1):95-101 <https://doi.org/10.20515/otd.455395>
4. Lefley HP, Scott CS, Llabre M ve Hicks D. Cultural beliefs about rape and victims' response in three ethnic groups, Amer J Orthopsychiat, 1993; 63(4), 623-632 <https://doi.org/10.1037/h0079477>
5. Jenkins A, Petherick W. Profiling and serial crime, Theoretical and Practical Issues: Third Edition, Publisher: Anderson, Editors: Wayne Petherick, Chapter: Serial Rape, 2014; 319-340, <https://doi.org/10.1016/B978-1-4557-3174-9.00015-X>
6. Baumeister RF. Sosyal Psikoloji Ansiklopedisi, SAGE Yayınları, 2007; 217–218. ISBN 978-1412916707.CS1.
7. Russo L. Date rape: A hidden crime, trends & Issues in Crime and Criminal Justice, Australian Institute of Criminology, 2000. ISSN 0817-8542.
8. Rickert VI, Wiemann DC.M. Date rape among adolescents and young adults, Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology, 1998;11(4): 167-175 [https://doi.org/10.1016/S1083-3188\(98\)70137-8](https://doi.org/10.1016/S1083-3188(98)70137-8)
9. Ackard DM, Sztainer DN. Date violence and date rape among adolescents: associations with disordered eating behaviors and psychological health, Child Abuse and Neglect; 2002; 26(5):455-73. [https://doi.org/10.1016/s0145-2134\(02\)00322-8](https://doi.org/10.1016/s0145-2134(02)00322-8)
10. Pineau L. Date rape: A feminist analysis, Law and Philosophy, 1989; Volume 8, No:2 pages: 217–243 <https://doi.org/10.2307/3504696>
11. Şare E. Cinsel özgürlüğe karşı suçlarda ilgilinin rızası, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 2, 2019, s. 977-1023 <https://doi.org/10.33717/deuhfd.644278>
12. Turvey BE. Rape investigation handbook (Second Edition), Elsevier, 2011, p:7, ISBN-10: 0123860296
13. Du Mont, J, Macdonald S, Rotbard N, Asllani E, Bainbridge D, Cohen MM. Factors associated with suspected drug-facilitated sexual assault, CMAJ, 2009; 180, 513-9 <https://doi.org/10.1503/cmaj.080570>
14. Şenavcı M ve Erel Ö. Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi adli tıp anabilim dalına alkol etkisi altında olduğu iddia olunan cinsel istismar

- mağduru olgu raporlarının retrospektif incelemesi, 16. Adli Bilimler Kongresi, Bildiri kitabı, 2019, s:330).
15. Efeoğlu P, Dağlıoğlu N, Hilal A, Gülmen MK. Cinsel saldırılarda kullanılan ilaçlar: Özellikleri ve toksikolojik incelemeleri, Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, Archives Medical Review Journal 2013; 22(3):418-425
 16. Yokuş Sevük H. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda cinsel saldırı ve cinsel taciz suçları, TBB Dergisi, 2005, 57: 243
 17. Oakley A. Sex, gender and society, (First published 1972) by Ashgate Publishing Published, 2015. ISBN: 978-1-4724-5363-7
 18. Yllo K, Torres GM. Marital rape: Consent, marriage, and social change in a global context, 2016. ISBN 978-0190238360
 19. Eker T, Erdener E. Tecavüze ilişkin kültürel mitler ve mitlerin kabul edilmesine etki eden faktörler, Türk Psikoloji Yazıları, Aralık 2011, 14 (28), 60-72
 20. Frese B, Moya M, Megias JJ. Social perception of rape: How rape myth acceptance modulates the influence of situational factors, Journal of Interpersonal Violence, Vol. 19 No. 2, February 2004; 143-161 <https://doi.org/10.1177/0886260503260245>
 21. Gölge ZB, Yavuz MF, Müderrisoğlu S ve Yavuz S. Turkish University Students' Attitudes Toward Rape, Sex Roles 2003; 49(11/12): 653-661. DOI: <https://doi.org/10.1023/B:SERS.0000003135.30077.a4>
 22. Yancı F, Polat AÖ. Tecavüze ilişkin tutumların tecavüz mitleri, adil dünya inancı, cinsiyet rolleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi, İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi, 2019/I: 31-50
 23. Yokuş Sevük H. Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2018, s. 93
 24. Fırat S, Erk MA. Sinsice işlenen bir suç: Madde ile kolaylaştırılmış cinsel saldırılar ve fail tipolojisi, Adli Tıp Bülteni, 2019;24 (2): 141-147. <https://doi.org/10.17986/blm.2019250175>
 25. Bayraktar S. Adli Psikoloji, Anı Yayıncılık, 2021; 163-166.
 26. Wiehe VR, & Richards AL. Intimate Betrayal: Understanding and responding to the trauma of acquaintance rape, SAGE Publications, Inc. July 13, 1995, 74-80. ISBN-13: 978-0803973619
 27. Koss MP & Dinero TE. A discriminant analysis of risk factors among a national sample of college women. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 1989, 57; 133-147. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.57.2.242>
 28. Tetik S, Mutlu A, Ünlübilgin E. Cinsel Saldırı Olgularında Psikolojik İlk Yardım [Psychological First Aid in Sexual Assault Cases], Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2021; 13(4):751-762 <https://doi.org/10.18863/pgy.880465>